

ПА АДРАСАХ ЛІТАРАТУРНАГА ПАБРАЦІМСТВА

На сённяшні дзень актыўна пашыраюцца літаратурныя сувязі нашай краіны, чаму плённа спрыяе і перакладчыцкая дзейнасць, бо мастацкія пераклады – гэта дзейсны сродак уключэння ў сусветную мастацкую супольнасць. Асаблівую ролю ў гэтым накірунку стала адыгрываць інтэрнэт-прастора, анлайн-сустрэчы, бачны плён перакладчыцкіх стасункаў і па публікацыях на старонках газет і часопісаў. І на паліцах кнігарняў, і ў бібліятэках з’явілася шмат перакладной літаратуры. Прадстаўлены мастацкія пераклады і ў школьных праграмах, у спісах твораў для дадатковага чытання, але вельмі сціпла. Многія настаўнікі самі стараюцца пашырыць межы знаёмства з гэым аспектам у літаратурным працэсе, каб глыбей паказаць вучням плённасць перакладчыцкай творчасці нашых пісьменнікаў і выклікаць гонар за беларускую літаратуру, якой цікавяцца, высока ацэньваюць і актыўна перакладаюць у многіх краінах свету.

Менавіта ўражаныя паведамленнем сваёй настаўніцы Прышчэпчык Святланы Пятроўны (СШ № 12 г. Гродна), што прадмова Францыска Сарыны да кнігі “Юдзіф” перакладзена на 70 моў, вучні зацікавіліся мастацкімі перакладамі. Настаўніца пазнаёміла сваіх выхаванцаў з рубрыкай “Дыпламатыя перакладу”, якая рэгулярна размяшчаецца на старонках газеты “Літаратура і мастацтва”, а таксама з кнігамі перакладаў, якія перадала старшыня Абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Людміла Кебіч.

Вучняў захапіла і геаграфія творчых адрасоў. Напрыклад, з цікавасцю разглядалі яны зборнік перакладаў з рускай мовы “Срэбная крыніца”, у якім прадстаўлены восем перакладчыкаў з Гродзеншчыны: Белавус Ганна, Кебіч Людміла, Курловіч Віктар, Марынец Алена, Мальшэўскі Антон, Паўлоўская Аліна, Шаўчэнка Людміла, Янкоўскі Антон.

Адбылося пазнавальнае знаёмства і з маршрутнай картай па адрасах літаратурнага пабрацтва з краінамі СНД. Вучні адкрылі для сябе праз пераклады цікавыя старонкі, звязаныя з нашай Гродзеншчынай, пазнаёміліся з багатай тэматычнай палітрай паэзіі розных краін, выказалі свае ўражанні ў эсе і водгуках на творы, якія іх найбольш закранулі. Цікава, што выбар вершаў вучнямі часам супадаў, але адгукаўся на іх кожны па-свойму.

На фота: вучні Дзяржаўнай ўстановы адукацыі “Сярэдня школа № 12 імя В. В. Бабко г. Гродна” знаёмяцца з рубрыкай “Дыпламатыя перакладу” на старонках газеты “Літаратура і мастацтва”.

Мурына Вераніка

Закі Нуры “Ранак ціхі ў бары беларускім”

Пераклады адкрылі нам цікавыя старонкі, звязаныя з нашай Гродзеншчынай. Напрыклад, класік татарскай літаратуры Закі Нуры 19-гадовым пагранічнікам прыняў першы бой у 1941 годзе на нашай зямлі. Разам з таварышамі ён прарываўся адсюль з акружэння, пазней уступіў у партызанскі атрад. Ужо тады Закі пачаў пісаць вершы на роднай татарскай мове.

Мяне ўразіла, што адзін з першых яго вершаў, напісаны ў той змагарны час — пра Беларусь, пра яе хараство. Калі я першы раз прачытала гэты верш у

перакладзе Івана Калесніка, мне захацелася яшчэ і яшчэ раз перачытаць яго радкі, бо яны максімальна перадаюць эмоцыі і думкі паэта, паглыбляюць цябе ў гэтую атмасферу вясновага ранку:

Да світання прабыўшы ў дазоры,
Як і хвоі, я ўвесь у расе,
Што вартуюць спрадвек касагоры
І палеткі ў вясновай красе.

Аўтар захапляецца нашай Беларуссю, яе прыродай. Паэт тонка адчувае прыгожае ў прыродзе. Кожны радок, ужыты нават у сваім канкрэтным значэнні, набывае вобразны характар:

З лугавін узыходзяць туманы.
Сонца бліснула ў кронах ярчэй.
І настой я ўдыхаю духмяны,
Што ад явараў белых цячэ.

Верш адлюстроўвае душэўны стан паэта. Любуючыся вясновым хараством беларускай зямлі, ён знаходзіць у ёй падабенства са сваім родным краем:

Я іду і вось-вось запяю.
Ранак ціхі ў бары беларускім,
А напамніў ты Волгу маю!

Нам зразумелы гэты настрой аўтара. Ён малады, яго зачароўвае прыгажосць. І толькі словы, што юнак ноч прабыў у дазоры, нагадваюць, што ідзе вайна, і ён выконвае баявое заданне. Ад гэтага ўзнікае не толькі захапленне вершам, але і пачуццё глыбокай удзячнасці паэту-салдату, які можна змагаўся з ворагам. Ад гэтага асабліва прыемна чытаць радкі яго біяграфіі, якія сведчаць, што ў Беларусі Закі Нуры пазнаёміўся – яшчэ ў партызанскім атрадзе – з беларускай дзяўчынай Валяй і з ёй вярнуўся пасля вайны ў родны Татарстан, стаў славутым паэтам.

Мацкалава Арына

Нязгасная любоў да Беларусі

Закі Нуры – татарскі паэт. Яго паслядоўнік, таксама народны паэт Татарстана, Рэнат Харыс у прадмове да анталогіі беларускай паэзіі на татарскай мове пісаў: “Асаблівая цікавасць да Беларусі ўзнікла ў мяне ад сказаў нашага славутага паэта Закі Нуры. Ён часта ўспамінаў пра сваё “лясное” жыццё ў час вайны ў Беларусі, калі змагаўся супраць фашыстаў у партызанскім атрадзе. Ён заўсёды падтрымліваў кантакт з беларускімі пісьменнікамі, перакладаў іх

творы”. Рэнат Харыс згадваў, што Закі Нуры чытаў яму свой верш “Мая любоў нязгасная да Беларусі”.

Нас кранаюць радкі з яго:

І не забудуцца ніколі дні,
Калі хадзіў дарогамі тваімі
І грэўся каля вогнішчаў лясных.
Нярэдка пра паходы ўспамінаю.

(Пераклад Івана Калесніка)

Рэнат Харыс неаднойчы наведваў Беларусь, пабываў і на нашай Гродзеншчыне. У 2009 годзе ён прыняў удзел у Дні беларускага пісьменства ў Сморгоні. Наведаў Кушляны, з вялікай цікавасцю пазнаёміўся з Літаратурным музеем Францішка Багушэвіча. Пра свае незабыўныя ўражанні ад наведвання нашай Гродзеншчыны раскажаў, вярнуўшыся ў Казань, на старонках літаратурнага часопіса “Казан утлары”. Падчас літаратурных сустрэч ён адзначаў, што адзін са сваіх першых вершаў пра Беларусь Закі Нуры напісаў, калі знаходзіўся ў партызанскім атрадзе Канстанціна Заслонава.

Вось і я чытаю гэты верш і для мяне самае цікавае, што ён пра наш родны край, што яго з такой любоўю напісаў не беларускі паэт. Калі чытаеш верш, табе здаецца, што ты сам знаходзішся вясновай раніцай ў гэтым лесе, дзе “хвоі ў расе”, дзе “*настояй духмяны, // што ад явараў белых цячэ*”. Гэты верш – нешта такое роднае пра нашу зямлю і, чытаючы яго радкі, адчуваеш нейкі супакой. Мастацкае слова маладога паэта даносіць да нас прыгажосць і гармонію раніцы. Вельмі ўражвае, што прабыўшы ноч у дазоры, стомлены, малады партызан усё ж захапляецца хараством прыроды. Ён назірае за ранішняй красой лесу, за тым, як “*З лугавін узыходзяць туманы. // Сонца бліснула ў кронах ярчэй.*”

Яго думкі пераносяцца да Волгі, у край, дзе ён нарадзіўся, узрос, дзе, як і тут, захапляўся хараством краявідаў. І зноў уражваешся тым, што жорсткі час вайны, небяспекі не вынішчыў у душы юнака здольнасць захапляцца прыгажосцю, цаніць важнасць і непаўторнасць кожнага моманту.

Мне вельмі спадабаўся гэты верш. Радкі, якія напісаў аўтар, прымушаюць мяне задумацца пра тое, як важна клапаціцца аб сваёй зямлі і сваёй гісторыі, цаніць сяброўскія сувязі паміж народамі, а яшчэ важна бачыць прыгожае вакол сябе. Асабліва неабходна разумець і любіць тое, што ў нас ёсць цяпер, і з глыбокай

удзячнасцю памятаць пра тых, хто змагаўся за нашу Радзіму, за мірнае неба над намі.

Утлік Арына

Рашыт Шакур “Мая Радзіма – стэп”

Паэзія пра радзіму і яе прыроду ёсць у кожнага народа, бо яна выяўляе пачуцці любові да роднага краю. А мясціны, дзе чалавек нарадзіўся, зрабіў першыя крокі, пачаў пазнаваць свет – самыя дарагія. Пацвярджэннем таму мудрыя словы Ф. Скарыны з прадмовы да кнігі “Юдзіф”, якія перакладзены на 70 моў свету. Радзіма – вельмі шырокае паняцце. Яно ўключае многае: гісторыю, народ, побыт, культуру, традыцыі, прыроду. І першае, што ўзгадваецца за словам “прырода”, як адзначаюць многія, – гэта краявід. Краявід радзімы заўсёды дарагі сэрцу чалавека. Таму нам такія блізкія словы Якуба Коласа: “Мой родны кут, як ты мне мілы”. “Куточак той прыгожы” малюецца ў кожнага свой. Так, напрыклад, як у вершы башкірскага паэта Рашыта Шакура “Мая Радзіма – стэп”(пераклад Таццяны Сівец).

Рашыт Шакур – гэта башкірскі вучоны-філолаг, публіцыст, паэт. Ён аўтар дзевяці паэтычных зборнікаў. Калі я прачытала яго верш “Мая Радзіма – стэп”, мяне ўразіла, што паэт з такой любоўю і смуткам піша:

Мая Радзіма – стэп, у кожны сон
пыходзіць ён з нязбыўнаю тугою.
І гарач палыну, і цеплыню,
І навальніц вясёлкавую квецень
Прынёс у гарадскую мітусню
Са стэпу вечнага спякотны вецер.

У гарадской мітусні і нават у пэўнай камфортнасці гарадскога жыцця яму ўсё роўна згадваецца яго малая радзіма, край дзяцінства, дзе расцілаецца да самага небасхілу стэпавы прастор, і шапаціць пад ветрам горкі сівы палын. І паэт “да ранішняй расы” слухае гэту “мелодыю, якая не змаўкае”. Кожны радок гэтага верша напоўнены глыбокім сэнсам, самабытнымі вобразамі, любоўю да роднай зямлі, да кутка дзяцінства. У свядомасці паэта ён самы лепшы, ён – адлюстраванне хараства і непаўторнасці, што па-майстэрску падкрэслена яскравымі эпітэтамі: “незабыўная туга”, “вясёлкавая квецень”, “вечны стэп” і інш.

Такі паэтычы матыў, як вяртанне да родных вытокаў, да дарагіх сэрцу краявідаў, характэрны і для нашай паэзіі. І хаця краявіды вельмі розняцца,

патрыятычны пафас такіх вершаў аднолькавы, а таму паэтычныя радкі Рашыта Шакура нам зразумелыя і блізкія. Ён шчыра прамаўляе:

Заўсёды ў сэрцы стэп і родны дом.

І я думаю, што кожны, хто прачытае гэты верш, будзе, як і я, узрушаны пачуццямі паэта, яго адданасцю роднай зямлі, сцверджанай пранікнёным паэтычным словам.

Ліс Аляксандра

Яго лічылі дзіваком

Перш чым весці гаворку пра верш Карыма Курбаньпесава “У гарах”, відаць, неабходна даць пэўныя тлумачэнні. Найперш пра аўтара. Карым Курбаньпесаў, народны паэт Туркменістана, падтрымліваў цесныя творчыя сувязі з беларускімі пісьменнікамі, перакладаў іх творы. А беларускі чытач таксама праз пераклады можа знаёміцца з яго вершамі. Яны ўзрушваюць, бо Курбаньпесаў, як і ўсе вялікія творцы, заўсёды адчуваў сябе адказным за агульначалавечыя праблемы, быў здольны разумець пачуцці чалавека, адчуваць чужы боль. Гэтаму яскравае сведчанне – верш “У гарах” у перакладзе Рагнеда Малахоўскага.

Па-другое, у зместавай аснове гэтага верша ёсць сэнсатворнае слова – *муміё*. Гэта назва горнай смалы, якую вельмі цяжка і небяспечна здабываць у горных масівах. У старажытнасці яе называлі “слёзы гор” і з яе гатавалі настоі, мазі, прысыпкі. Лічылі, што муміё можа вылечваць многія хваробы.

Карым Курбаньпесаў якраз і расказвае нам пра такога вельмі адважнага чалавека, які “лез па вострых гранях скал”, адчуваў небяспеку, і хаця браў з сабою кінжал і стрэльбу:

Але не для забою.

Як бачыў зверу прад сабою –

Ніколі стрэльбу не ўздываў.

Такія паводзіны характарызуюць яго як чалавека вельмі чулага, гуманнага, якім рухала высакародная мэта – дапамагаць людзям.

Жыццё чужое і сваё

Ён паважаў. Страляў па скалах

І вострым саскрабаў кінжалам
З пароды горнай муміё.

Ці разумеў ён вялікую небяспечнасць сваёй ахвярнай працы? Аўтар сам дапамагае нам знайсці адказ наступнымі радкамі:

Яго нярэдка з ног збіваў
Скачок угневанай лавіны.
Але ён з каменнай магілы,
Сабраўшы сілы, уставаў.

Яго свядомае жаданне дапамагаць людзям годна павагі. І здавалася б, як павінны былі цаніць яго людзі... Але, як гэта нярэдка бывае, людзям цяжка зразумець такога чалавека:

Яго лічылі дзіваком,
Яго вар'ятам называлі.
А там, дзе *слёзы гор* сцякалі,
Не ведаў думкі ён такой.

Людзі па сваіх мерках лічылі – хто ў здаровым розуме палезе ў горы і будзе так рызыкаваць сабой? А ён, пэўна на сваё шчасце, дбаючы пра здароўе землякоў, не меў часу, каб пачуць гэта “дурное ліхаслоўе”, і “ў горы не ісці – не мог”.

Але аднойчы ён не вярнуўся з паходу, застаўся, пахаваны пад лавінай. І ў апошняй страфе перадаецца глыбокі філасофскі падтэкст, што выяўляе аўтарскую пазіцыю і настройвае нас на роздум.

Так ён загінуў. І няма
Магілы нашага героя.
Як надмагілле залатое,
Уся горная стаіць града.

Варта яшчэ звярнуцца да імя героя, а дакладней да яго адсутнасці. Так аўтар падкрэслівае, што ён адзін з такіх сапраўдных герояў і ўчынкі яго памятаюць. Гэта нагадвае мне тое, што ў нашай краіне шмат такіх людзей, якія ахвярна дапамаюць людзям. Такой жа была і мая бабуля, і я ганаруся ёю і цаню яе жыццёвую пазіцыю.